

Коваленко Н. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри германських та романських мов

ПРОБЛЕМИ ТВОРЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ У НІМЕЦЬКІЙ ЮРИДИЧНІЙ МОВІ

Дискурс права належить до типу інституційного дискурсу, що відноситься до сфери врегулювання соціальних взаємовідносин та характеризується жорсткою організацією та ієрархічною структурою. Стиль більшості правових документів не повинен викликати додаткових асоціацій та відвертати увагу від суті документу, відсутні будь-які індивідуально-авторські риси. Нейтральне викладення юридичних норм підвищує ефективність правового регулювання. У формуванні термінологічних одиниць дискурсу права велику роль відіграють як лінгвальні так і екстралінгвальні фактори. Однак, часто складно визначити, який саме фактор вплинув на ту чи іншу зміну у мові, так як і лінгвальні, і екстралінгвальні фактори здебільшого діють разом і сумісно (Хижняк С. П. Юридическая терминология: формирование и состав. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1997. – 136 с.).

Виникнення і розвиток права нерозривно пов'язані з виникненням і розвитком держави. Так у сучасному дискурсі права існують поняття *Deutsches Recht*, *Germanisches Recht*, *kanonisches Recht*, *gemeines Recht*, *gelehrtes Recht*, кожне із яких характеризує стан юриспруденції у визначений період державного розвитку. Найбільш суттєвим для формування термінології дискурсу права вважається соціально-економічний фактор, оскільки головним завданням юриспруденції являється створення правової законодавчої основи для всіх видів суспільної діяльності (Шишканова Л. П. Специфика внутрисистемных межотраслевых единиц в немецкой юридической терминологии: диссертация... кандидата филологических наук: 10.02.04. – Саратов, 2006. – 164 с.).

Право регулює поведінку людини в суспільстві, визначає деякі моделі її вчинків, тому фактор поведінки впливає на формування термінів права. Так різні види дій спричинили створення різних за значенням правових термінів: *Mord*, *Straftat*, *Verbrechen*, *Vergehen*, *Disziplinarvergehen*. Ідеологія також є впливовим фактором, що сприяє на протязі всієї історії розвитку юридичної термінології. Під впливом ідеологічних факторів терміни можуть виникати і зникати. Із зникненням комуністичної ідеології зникла номенклатура посадових осіб, державної влади і багато інших понять із всіх галузей права Німеччини: *Volkskammer*, *Staatsrat*, *Selbstverpflichtung*, *Produktionsgenossenschaft*.

Німецька юридична термінологія дискурсу права показує тісний зв'язок із лексикою загального вжитку протягом усього свого розвитку. Специфічні властивості німецької мови проявляються і в правовій термінології. Слід зауважити, що утворення термінологічних гнізд є одним з найважливіших проявів системності правової термінології: *Schuld*, *Verschulden*, *schulden*, *Schuldner*, *schuldfrei*, *schuldhaft*, *Beschuldigung*, *Mitschuld*, *schuldig*, *Schuldige*, *schuldigsprechen*. Кореневі слова утворюють базові терміни, які становлять найстаріший пласт термінології. У німецькій юридичній термінології до них відносяться терміни, що позначають основні поняття: *Strafe*, *Recht*, *Schuld*, *Gesetz*, *Gericht*.

Специфічна особливість термінології права полягає в широкому використанні похідних слів, що свідчить про вторинність термінології по відношенню до загальнолітературної мови. Найбільш типовими способами утворення термінів у німецькій мові визнають морфологічний спосіб або афіксальне словотворення і словоскладення. Суфіксація відноситься до найбільш поширеного способу словотворення у німецькій правовій мові. Дослідження показало, що серед термінів із значенням діяча в німецько-російському юридичному словнику частка термінотворення з суфіксом – *er* складає 72 %: *Richter, Gesetzgeber, Mörder, Kläger, Verwalter*. Дуже продуктивним у творенні правової термінології є суфікс – *ung*: *Drohung, Gefährdung, Verletzung, Forderung*. Із споконвічних префіксів в юридичній термінології особливо помітна роль префікса *un-*, оскільки він має здатність утворювати терміни із значенням «явище, протилежне названому мотивуючою основою»: *Ungerechtigkeit, unbestraft, ungesetzlich, unparteiisch, unmoralisch*. (Головин Б. Н., Кобрин Р. Ю. Лингвистические основы учения о терминах. – М.: Высш. шк., 1987. – 104 с.).

Незважаючи на поширеність афіксального термінотворення, все ж переважаючим засобом творення сучасних термінів в німецькій мові є словоскладення. Здебільшого для німецької юридичної термінології характерні двохкомпонентні композити: *Landesrecht, Ersttäter, Grundgesetz, Doppelmord, Einzeltäter, Freispruch, Behindertenhilfe*. Конверсія в утворенні юридичних термінів менш продуктивна ніж розглянуті вище способи, але використовувані для утворення термінологічних одиниць типи конверсії різноманітні: *Angeklagte, Verhaftete, Fall, Rat, Erlaß, Antrag, Befehl, Betrag, Verhör*. Абревіація відноситься до більш пізніх способів термінотворення. І слід відзначити, що цей спосіб досить поширений в юридичній термінології: *Grundgesetz – GG; Bürgerliches Gesetzbuch – BGB; BGH-Bundesgerichtshof; Gesellschaft mit beschränkter Haftung – GmbH*. У німецькій правовій термінології наголошується зростаюча роль різноманітних словосполучень: *allgemeine Abstimmung, angeborenes Recht, Verfolgung der Bürger, Achtung der Menschenwürde, Verbrechen mit Todesfolge*.

Таким чином, робимо висновок про те, що термінологія німецького правового дискурсу поповнюється не тільки за рахунок використання словотворчих засобів, але й шляхом термінологізації, транстермінологізації і запозичення вже сформованих термінів з інших мов.

Гомзякова О. Ю.

*Миколаївський комплекс Національного університету «Одеська юридична академія»,
викладач кафедри гуманітарних дисциплін*

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ ЮРИСТАМИ

У статті зроблена спроба поглиблення правового аспекту у курс іноземної мови, шляхом вироблення рекомендацій по доповненню учбового процесу деякими організаційно-методичними заходами, спрямованими на поліпшення формування пра-